

CONVENTIA-CADRU pentru protectia minoritatilor nationale*)

-----
*) Traducere.

Statele membre ale Consiliului Europei si celelalte state semnatare ale prezentei conventii-cadru, considerind ca scopul Consiliului Europei il constituie realizarea unei unitati mai strinse intre membrii sai in vederea salvardarii si promovarii idealurilor si principiilor care reprezinta patrimoniul lor comun, considerind ca unul dintre mijloacele pentru atingerea acestui obiectiv consta in salvardarea si dezvoltarea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale,

dorind sa dea curs Declaratiei sefilor de stat si de guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei, adoptata la Viena la 9 octombrie 1993,

fiind hotarite ca pe teritoriile lor respective sa protejeze existenta minoritatilor nationale, considerind ca bulversarile istoriei europene au aratat ca protectia minoritatilor nationale este esentiala pentru stabilitatea, securitatea democratica si pacea Continentului,

considerind ca o societate pluralista si cu adevarat democratica trebuie nu numai sa respecte identitatea etnica, culturala, lingvistica si religioasa a fiecarei persoane apartinand unei minoritati nationale, dar si, deopotriwa, sa creeze conditii corespunzatoare care sa le permita sa-si exprime, sa pastreze si sa dezvolte aceasta identitate,

considerind ca realizarea unui climat de toleranta si dialog este necesara pentru a permite diversitatii culturale sa reprezinte o sursa, dar si un factor, nu de divizare, ci de imbogatire a fiecarei societati,

considerind ca realizarea unei Europe tolerante si prospere nu depinde numai de cooperarea dintre state, ci necesita si cooperarea transfrontaliera intre autoritati locale si regionale, cu respectarea Constitutiei si a integritatii teritoriale a fiecarui stat,

tinind seama de Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale si de protocoalele sale,

tinind seama de angajamentele privind protectia minoritatilor nationale continute in conventiile si declaratiile Natiunilor Unite, precum si in documentele Conferintei pentru Securitate si Cooperare in Europa, in special cel de la Copenhaga din 29 iunie 1990,

fiind hotarite sa defineasca principiile care trebuie respectate si obligatiile care decurg din acestea, pentru a asigura, in statele membre si in celelalte state care pot deveni parti la prezentul instrument, protectia efectiva a minoritatilor nationale si a drepturilor persoanelor apartinand acestora, in cadrul statului de drept, cu respectarea integritatii teritoriale si a suveranitatii nationale,

fiind hotarite sa aplice principiile enuntate in prezenta conventie-cadru prin legislatia nationala si politici guvernamentale corespunzatoare,

au convenit asupra celor ce urmeaza:

TITLUL I

ART. 1

Protectia minoritatilor nationale si a drepturilor si libertatilor persoanelor apartinand acestora face parte integranta din protectia internationala a drepturilor omului si, ca atare, constituie domeniul de cooperare internationala.

ART. 2

Dispozitiile prezentei conventii-cadru vor fi aplicate cu buna-credinta, intr-un spirit de intelegere, toleranta si cu respectarea principiilor bunei vecinatati, relatiilor prietenesti si cooperarii intre state.

ART. 3

1. Orice persoana apartinand unei minoritati nationale are dreptul sa aleaga liber daca sa fie tratata sau nu ca atare si nici un dezavantaj nu poate rezulta dintr-o asemenea alegere ori din exercitiul drepturilor legate de aceasta.

2. Persoanele apartinand minoritatilor nationale pot exercita drepturile si libertatile ce decurg din principiile enuntate in prezenta conventie-cadru, individual sau in comun cu altii.

TITLUL II

ART. 4

1. Partile se angajeaza sa garanteze fiecarei persoane apartinand unei minoritati nationale dreptul la egalitate in fata legii si la egala protectie a legii. In aceasta privinta, orice discriminare bazata pe apartenenta la o minoritate nationala este interzisa.

2. Partile se angajeaza sa adopte, daca este cazul, masuri adecvate pentru a promova, in toate domeniile vietii economice, sociale, politice si culturale, egalitatea deplina si efectiva intre persoanele apartinand unei minoritati nationale si cele apartinand majoritatii. Ele vor tine seama in mod corespunzator, in aceasta privinta, de conditiile specifice in care se afla persoanele apartinand minoritatilor nationale.

3. Masurile adoptate in conformitate cu paragraful 2 nu vor fi considerate acte de discriminare.

ART. 5

1. Partile se angajeaza sa promoveze conditiile de natura sa permita persoanelor apartinand minoritatilor nationale sa-si mentina si sa-si dezvolte cultura, precum si sa-si pastreze elementele esentiale ale identitatii lor, respectiv religia, limba, traditiile si patrimoniul lor cultural.

2. Fara a se aduce atingere masurilor luate in cadrul politicii lor generale de integrare, partile se vor abtine de la orice politica ori practica avind drept scop asimilarea persoanelor apartinand minoritatilor nationale impotriva vointei acestora si vor proteja aceste persoane impotriva oricarei actiuni vizind o astfel de asimilare.

ART. 6

1. Partile vor incuraja spiritul de toleranta si dialogul intercultural si vor lua masuri efective pentru promovarea respectului reciproc, intelegerii si cooperarii dintre toate persoanele care traiesc pe teritoriul lor, indiferent de identitatea etnica, culturala, lingvistica ori religioasa a acestora, indeosebi in domeniile educatiei, culturii si al mijloacelor de informare.

2. Partile se angajeaza sa ia masuri corespunzatoare pentru a proteja persoanele care ar putea fi victime ale amenintarilor sau actelor de discriminare, ostilitate sau violenta, datorita identitatii lor etnice, culturale, lingvistice sau religioase.

ART. 7

Partile vor asigura respectarea drepturilor fiecarei persoane apartinand unei minoritati nationale la libertatea de intrunire pasnica si la libertatea de asociere, la libertatea de expresie si la libertatea de gandire, constiinta si religie.

ART. 8

Partile se angajeaza sa recunoasca fiecarei persoane apartinand unei minoritati nationale dreptul de a-si manifesta religia sau credinta sa si dreptul de a infiinta institutii, organizatii si asociatii religioase.

ART. 9

1. Partile se angajeaza sa recunoasca faptul ca dreptul la libertatea de expresie a fiecarei persoane apartinand unei minoritati nationale include libertatea de opinie si libertatea de a primi si a comunica informatii sau idei in limba minoritara, fara ingerinte ale autoritatilor publice si independent de frontiere. Partile vor veghea ca, in cadrul sistemelor lor lingvistice, persoanele apartinand unei minoritati nationale sa nu fie discriminate in accesul la mijloacele de informare.

2. Paragraful 1 nu impiedica partile sa utilizeze un regim de autorizare, nediscriminatoriu si fondat pe criterii obiective, pentru societatile de radio sonor, televiziune si cinema.

3. Partile nu vor crea obstacole in calea infiintarii si utilizarii mijloacelor de informare scrisa de catre persoanele apartinand minoritatilor nationale. In cadrul legal organizat pentru radioul sonor si televiziune, ele vor veghea ca, in masura posibilului si tinind seama de prevederile paragrafului 1, persoanelor apartinand minoritatilor nationale sa le fie acordata posibilitatea de a-si crea si utiliza propriile mijloace de informare.

4. In cadrul sistemului legislatiei lor, partile vor adopta masuri adecvate pentru facilitarea accesului persoanelor apartinand minoritatilor nationale la mijloacele de informare, pentru promovarea tolerantei si pentru a permite pluralismul cultural.

ART. 10

1. Partile se angajeaza sa recunoasca oricarei persoane apartinand unei minoritati nationale dreptul de a folosi liber si fara ingerinta limba sa minoritara, in privat si in public, oral si in scris.

2. In ariile locuite traditional sau in numar substantial de persoane apartinand minoritatile nationale, daca aceste persoane solicita acest lucru si acolo unde aceasta cerere corespunde unei nevoi reale, partile se vor stradui sa asigure, in masura posibilului, conditii care sa permita folosirea limbii minoritare in raporturile dintre aceste persoane si autoritatile administrative.

3. Partile se angajeaza sa garanteze dreptul oricarei persoane apartinand unei minoritati nationale de a fi informata cu promptitudine, intr-o limba pe care o intelege, cu privire la motivele arestarii sale, la natura si la cauza acuzatiei aduse impotriva sa, si sa se apere in aceasta limba, daca este necesar cu asistenta gratuita a unui interpret.

ART. 11

1. Partile se angajeaza sa recunoasca oricarei persoane apartinand unei minoritati nationale dreptul de a folosi numele (patronimul) si prenumele sau in limba minoritara, precum si dreptul la recunoasterea oficiala a acestora, in conformitate cu modalitatile prevazute in sistemul lor legal.

2. Partile se angajeaza sa recunoasca oricarei persoane apartinand unei minoritati nationale dreptul de a expune in limba sa minoritara insemne, inscriptii si alte informatii cu caracter privat, vizibile pentru public.

3. In ariile locuite in mod traditional de un numar substantial de persoane apartinand unei minoritati nationale, partile vor depune eforturi, in cadrul sistemului lor legal, inclusiv, atunci cind este cazul, in cadrul acordurilor incheiate cu alte state, si tinind seama de conditiile lor specifice, pentru expunerea denumirilor locale traditionale, a denumirilor strazilor si a altor indicatii topografice destinate publicului, deopotriiva in limba minoritara, acolo unde exista o cerere suficienta pentru astfel de indicatii.

ART. 12

1. Partile, daca este necesar, vor lua masuri in domeniul educatiei si al cercetarii, pentru a incuraja cunoasterea culturii, istoriei, limbii si religiei atit ale minoritatilor lor nationale, cit si ale majoritatii.

2. In acest context, partile vor asigura, intre altele, posibilitati corespunzatoare pentru pregatirea profesorilor, accesul la manuale si vor facilita contactele dintre elevi si profesori ai diferitelor comunitati.

3. Partile se angajeaza sa promoveze sanse egale de acces la educatia de toate nivelurile pentru persoanele apartinand minoritatilor nationale.

ART. 13

1. In cadrul sistemului lor educational, partile vor recunoaste dreptul persoanelor apartinand unei minoritati nationale de a infiinta si a administra propriile institutii private de educatie si formare.

2. Exerciitiul acestui drept nu implica nici o obligatie financiara pentru parti.

ART. 14

1. Partile se angajeaza sa recunoasca dreptul oricarei persoane apartinand unei minoritati nationale de a invata limba sa minoritara.

2. In ariile locuite traditional sau in numar substantial de persoane apartinand minoritatilor nationale, daca exista o cerere suficienta, partile vor depune eforturi pentru a asigura, in masura posibilului si in cadrul sistemului lor educational, ca persoanele apartinand acestor minoritati sa beneficieze de posibilitati corespunzatoare de invatare a limbii lor minoritare ori de a primi o educatie in aceasta limba.

3. Paragraful 2 al acestui articol se va aplica fara a se aduce atingere invatarii limbii oficiale ori predarii in acesta limba.

ART. 15

Partile vor crea conditiile necesare pentru participarea efectiva a persoanelor apartinand minoritatilor nationale la viata culturala, sociala si economica si la treburile publice, in special acelea care le privesc direct.

ART. 16

Partile se vor abtine sa ia masuri care, modificind proportiile populatiei din arii locuite de persoane apartinand minoritatilor nationale, sint indreptate impotriva drepturilor si libertatilor decurgind din principiile inscrise in prezenta conventie-cadru.

ART. 17

1. Partile se angajeaza sa nu aduca atingere dreptului persoanelor apartinand minoritatilor nationale de a stabili si a mentine contacte libere si pasnice peste frontiere cu persoane care se afla in mod legal in alte state, indeosebi cu acelea cu care au in comun identitatea etnica, culturala, lingvistica sau religioasa, ori patrimoniul cultural.

2. Partile se angajeaza sa nu aduca atingere dreptului persoanelor apartinand minoritatilor nationale de a participa la activitatile organizatiilor neguvernamentale, atit la nivel national, cit si international.

ART. 18

1. Partile vor depune eforturi pentru a incheia, daca este necesar, acorduri bilaterale si multilaterale cu alte state, indeosebi cu statele vecine, pentru a asigura protectia persoanelor apartinand minoritatilor nationale respective.

2. Daca este cazul, partile vor lua masuri pentru incurajarea cooperarii transfrontaliere.

ART. 19

Partile se angajeaza sa respecte si sa aplice principiile inscrise in prezenta conventie-cadru, aducindu-le, daca este necesar, numai acele limitari, restrictii si derogari prevazute in instrumentele juridice internationale, in special in Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale, in masura in care acestea sint relevante pentru drepturile si libertatile decurgind din principiile mentionate.

TITLUL III

ART. 20

In exercitarea drepturilor si libertatilor decurgind din principiile inscrise in prezenta conventie-cadru, orice persoana apartinand unei minoritati nationale va respecta legislatia nationala si drepturile celorlalti, in special ale persoanelor apartinand majoritatii sau altor minoritati nationale.

ART. 21

Nici o dispozitie din prezenta conventie-cadru nu va fi interpretata ca implicind vreun drept de a intreprinde vreo activitate ori vreun act contrar principiilor fundamentale ale dreptului international, in special celor ale egalitatii suverane, integritatii teritoriale si independentei politice a statelor.

ART. 22

Nici o dispozitie din prezenta conventie-cadru nu va fi interpretata ca limitind sau aducind atingere drepturilor omului si libertatilor fundamentale care pot fi recunoscute in conformitate cu legile oricarei parti contractante sau cu orice alta conventie le care respectiva parte contractanta este parte.

ART. 23

Drepturile si libertatile decurgind din principiile inscrise in prezenta conventie-cadru, in masura in care acestea fac obiectul unei prevederi corespondente din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale sau din protocoalele aditionale la aceasta, vor fi intelese in conformitate cu aceste din urma prevederi.

TITLUL IV

ART. 24

1. Comitetul Ministrilor al Consiliului Europei este insarcinat sa vegheze la aplicarea prezentei conventii-cadru de catre partile contractante.

2. Partile care nu sint membre ale Consiliului Europei vor participa la mecanismul de supraveghere a punerii in aplicare, potrivit unor modalitati care urmeaza a fi determinate.

ART. 25

1. Intr-un interval de un an de la data intrarii in vigoare a prezentei conventii-cadru cu privire la respectiva parte contractanta, aceasta va transmite secretarului general al Consiliului Europei informatii complete asupra masurilor legislative si de alta natura, adoptate in aplicarea angajamentelor enuntate in prezenta conventie-cadru.

2. Ulterior, fiecare parte contractanta va transmite secretarului general, periodic si ori de cite ori Comitetul Ministrilor solicita, orice informatii suplimentare, relevante pentru aplicarea prezentei conventii-cadru.

3. Secretarul general va inainta Comitetului Ministrilor informatiile transmise in conformitate cu prevederile prezentului articol.

ART. 26

1. In evaluarea adecvarii masurilor adoptate de parti pentru punerea in aplicare a principiilor enuntate in prezenta conventie-cadru, Comitetul Ministrilor va fi asistat de un comitet consultativ, ai carui membri vor avea experienta recunoscuta in domeniul protectiei minoritatilor nationale.

2. Compunerea Comitetului consultativ si procedura acestuia vor fi fixate de catre Comitetul Ministrilor intr-un interval de un an de la data intrarii in vigoare a prezentei conventii-cadru.

TITLUL V

ART. 27

Prezenta conventie-cadru va fi deschisa spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei. Pina la data intrarii sale in vigoare, ea va fi, de asemenea, deschisa spre semnare oricarui alt stat invitat in acest sens de catre Comitetul Ministrilor. Ea va fi supusa ratificarii, acceptarii sau aprobarii. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la secretarul general al Consiliului Europei.

ART. 28

1. Prezenta conventie-cadru va intra in vigoare in prima zi a lunii care urmeaza expirarii unei perioade de 3 luni de la data la care douasprezece state membre ale Consiliului Europei isi vor fi exprimat consimtamintul de a fi legate de conventia-cadru conform dispozitiilor art. 27.

2. Pentru oricare stat membru care isi exprima ulterior consimtamintul de a fi legat de conventia-cadru, aceasta va intra in vigoare in prima zi a lunii care urmeaza expirarii unei perioade de 3 luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

ART. 29

1. Dupa intrarea in vigoare a prezentei conventii-cadru si dupa consultarea statelor contractante, Comitetul Ministrilor al Consiliului Europei va putea invita sa adere la conventie, printr-o decizie luata cu majoritatea prevazuta in art. 20 d) din Statutul Consiliului Europei, oricare state care nu sint membre ale

Consiliului Europei care, fiind invitate sa semneze conform dispozitiilor art. 27, nu au facut-o inca, sau oricare alt stat care nu este membru.

2. Pentru oricare stat care adera, conventia-cadru va intra in vigoare in prima zi a lunii care urmeaza expirarii unei perioade de 3 luni de la data depunerii instrumentului de aderare la secretarul general al Consiliului Europei.

ART. 30

1. Oricare stat poate, in momentul semnarii sau al depunerii instrumentului sau de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare, sa specifice teritoriul (teritoriile) pentru care aceasta asigura relatiile internationale, caruia (carora) i (li) se va aplica prezenta conventie-cadru.

2. Oricare stat poate, la orice data ulterioara, printr-o declaratie adresata secretarului general al Consiliului Europei, sa extinda aplicarea prezentei conventii-cadru la oricare alt teritoriu specificat in declaratie. Cu privire la acest teritoriu, conventia-cadru va intra in vigoare in prima zi a lunii care urmeaza expirarii unei perioade de 3 luni de la data primirii declaratiei de catre secretarul general.

3. Orice declaratie facuta in virtutea celor doua paragrafe precedente va putea fi retrasa, in ce priveste oricare teritoriu specificat printr-o astfel de declaratie, prin notificare adresata secretarului general. Retragerea devine efectiva in prima zi a lunii care urmeaza expirarii unei perioade de 3 luni de la data primirii notificarii de catre secretarul general.

ART. 31

1. Oricare parte poate, in orice moment, sa denunte prezenta conventie-cadru printr-o notificare adresata secretarului general al Consiliului Europei.

2. Denuntarea devine efectiva in prima zi a lunii care urmeaza expirarii unei perioade de 6 luni de la data primirii notificarii de catre secretarul general.

ART. 32

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului Europei, celelalte state semnatare si oricarui stat care a aderat la prezenta conventie-cadru:

- a) orice semnare;
- b) depunerea oricarui instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare;
- c) orice data de intrare in vigoare a prezentei conventii-cadru, in conformitate cu art. 28, 29 si 30;
- d) orice alt act, notificare sau comunicare legate de prezenta conventiei-cadru.

Drept pentru care, subsemnatii, avind depline puteri in acest sens, au semnat prezenta conventie-cadru.

Incheiata la Strasbourg la 1 februarie 1995, in limbile franceza si engleza, ambele texte fiind egal autentice, intr-un singur exemplar care va fi depus in arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite o copie certificata fiecaruia dintre statele membre ale Consiliului Europei si fiecarui stat invitat sa semneze sau sa adere la prezenta conventie-cadru.

RAPORT EXPLICATIV*)

-----
*) Traducere.

Istoric

1. Consiliul Europei a examinat situatia minoritatilor nationale, in mai multe rinduri, intr-o perioada intinsa pe mai mult de 40 de ani. Inca din primul sau an de existenta (1949) Adunarea Parlamentara a recunoscut, intr-un raport al Comitetului sau pentru Probleme Juridice si Administrative, importanta "problemei unei mai largi protectii a drepturilor minoritatilor nationale". In 1961, Adunarea Parlamentara a recunoscut includerea, intr-un al doilea protocol aditional, a unui articol care sa garanteze minoritatilor nationale anumite drepturi necuprinse in Conventia Europeana a Drepturilor Omului (C.E.D.O.). Acesta din urma nu se refera decit la apartenenta la o minoritate nationala in cadrul clauzei de nediscriminare prevazuta in art. 14. Recomandarea nr. 285 (1961) a propus urmatoarea formulare pentru proiectul de articol privind protectia minoritatilor nationale:

"Persoanele apartinand unei minoritati nationale nu li se va refuza dreptul, in comun cu ceilalti membri ai grupului lor si in masura in care acesta este compatibil cu ordinea publica, de a beneficia de propria cultura, de a folosi propria limba, de a-si infiinta scoli si de a li se preda in limba pentru care opteaza, ori de a profesa si practica propria religie."

2. Comitetul de Experti, care fusese instructat sa examineze daca este posibila si dezirabila elaborarea unui astfel de protocol, si-a suspendat activitatile pina cind s-a ajuns la o decizie finala in cazurile lingvistice belgiene, privitoare la limba utilizata in educatia (Hotarirea Curtii Europene a Drepturilor Omului din 27 iulie 1968, Seria A, nr. 6). In 1973, comitetul a concluzionat ca, din punct de vedere juridic, nu exista o necesitate anume de a face din drepturile minoritatilor obiectul unui nou protocol la C.E.D.O.

Cu toate acestea, expertii au opinat ca nu exista vreun obstacol juridic major in calea adoptarii unui astfel de protocol, daca acesta ar fi considerat recomandabil din alte ratiuni.

3. Mai recent, Adunarea Parlamentara a recomandat Comitetului Ministrilor o serie de masuri politice si juridice, in special reducerea unui protocol sau a unei conventii asupra drepturilor minoritatilor nationale. Recomandarea nr. 1134 (1990) contine o lista de principii pe care Adunarea Parlamentara le-a considerat necesare protectiei minoritatilor nationale. In octombrie 1991, Comitetul Director pentru Drepturile Omului (C.D.D.O.) a fost insarcinat sa examineze, deopotriwa din punct de vedere juridic si politic, conditiile in care Consiliul Europei ar putea intreprinde o activitate in directia protectiei minoritatilor nationale, tinind seama de lucrarile efectuate in cadrul Conferintei pentru Securitate si Cooperare in Europa (C.S.C.E.) si al Natiunilor Unite, precum si de reflectiile dezvoltate in cadrul Consiliului Europei.

4. In mai 1992, Comitetul Ministrilor a instructat C.D.D.O. sa examineze posibilitatea formularii unor standarde juridice specifice privitoare la protectia minoritatilor nationale. In acest scop, C.D.D.O. a creat un comitet de experti (DH-MIN) caruia i s-a cerut, in cadrul noului mandat stabilit in martie 1993, sa propuna standarde juridice specifice in acest domeniu, tinind seama de principiile complementaritatii activitatii Consiliului Europei si, respectiv, a C.S.C.E. C.D.D.O. si DH-MIN au luat in considerare diverse texte, in special propunerea de conventie europeana pentru protectia minoritatilor nationale, elaborata de Comisia europeana pentru democratie prin drept (asa-numita Comisie de la Venetia), propunerea Austriei pentru un protocol aditional la C.E.D.O., proiectul protocolului aditional la C.E.D.O. inclus in Recomandarea nr. 1201 (1993) a Adunarii Parlamentare si alte propuneri. Aceasta examinare s-a finalizat in raportul C.D.D.O. catre Comitetul Ministrilor din 8 septembrie 1993, care a inclus diverse standarde juridice care puteau fi adoptate in acest domeniu si instrumentele juridice in care acestea puteau fi prevazute. In acest context, C.D.D.O. a luat act de inexistenta consensului asupra interpretarii termenului de minoritati nationale.

5. Pasul decisiv a fost realizat la intilnirea sefilor de stat si de guvern din statele membre ale Consiliului Europei (Summit-ul de la Viena din 8 si 9 octombrie 1993). Cu acest prilej s-a convenit ca minoritatile nationale, pe care bulversarile istoriei le-au stabilit in Europa, trebuie protejate si respectate, ca o contributie la pace si stabilitate. In mod special, sefii de stat si de guvern au hotarit elaborarea de angajamente juridice privind protectia minoritatilor nationale. Anexa nr. II la Declaratia de la Viena contine urmatoarele instructiuni pentru Comitetul Ministrilor:

- sa elaboreze, in timp cit mai scurt, o conventie-cadru care sa specifice principiile pe care statele contractante se angajeaza sa le respecte in vederea asigurarii protectiei minoritatilor nationale. Acest instrument sa fie, de asemenea, deschis spre semnare statelor care nu sint membre;

- sa inceapa activitatea de elaborare a unui protocol care sa completeze Conventia Europeana a Drepturilor Omului in domeniul cultural, prin dispozitii care sa garanteze drepturi individuale, in special pentru persoanele apartinand minoritatilor nationale.

6. La 4 noiembrie 1993, Comitetul Ministrilor a creat un Comitet Ad-Hoc pentru Protectia Minoritatilor Nationale (CAHMIN). Mandatul sau reflecta deciziile adoptate la Viena. Comitetul, alcatuit din experti din statele membre ale Consiliului Europei, si-a inceput activitatea la sfirsitul lunii ianuarie 1994, cu participarea reprezentantilor C.D.D.O., ai Consiliului pentru Cooperare Culturala (C.D.C.C.), ai Comitetului Director pentru Mass-Media (C.D.M.M.) si ai Comisiei Europene pentru Democratie prin Drept. Au participat, de asemenea, ca observatori, Inaltul Comisar C.S.C.E. pentru Minoritati Nationale si Comisia Comunitatilor Europene.

7. La 15 aprilie 1994, CAHMIN a inaintat un raport interimar Comitetului Ministrilor, care a fost, apoi, comunicat Adunarii Parlamentare (Doc. 7109). La cea de-a 94-a sesiune din luna mai 1994, Comitetul Ministrilor si-a exprimat satisfactia pentru progresul obtinut potrivit mandatului decurgind din Declaratia de la Viena.

8. Un anumit numar de prevederi ale conventiei-cadru, necesitind un arbitraj politic, precum si cele referitoare la monitorizarea aplicarii au fost redactate de Comitetul Ministrilor (sedinta nr. 517 bis a Delegatilor ministrilor din 7 octombrie 1994).

9. La reuniunea sa din 10-14 octombrie 1994, CAHMIN a decis sa inainteze proiectul conventiei-cadru Comitetului Ministrilor, care a adoptat textul la a 95-a sesiune ministeriala din 10 noiembrie 1994. Conventia-cadru a fost deschisa

spre semnare de catre statele membre ale Consiliului Europei.

Consideratii generale

Obiectivele conventiei-cadru

10. Conventia-cadru reprezinta primul instrument multilateral obligatoriu juridic consacrat protectiei minoritatilor nationale in general. Obiectivul sau este acela de a specifica principiile juridice pe care statele se angajeaza sa le respecte in vederea asigurarii protectiei minoritatilor nationale. Consiliul Europei a raspuns, prin aceasta, apelului din Declaratia de la Viena (anexa nr. II) pentru transformarea, in cea mai larga masura posibila, a angajamentelor politice, adoptate de Conferinta pentru Securitate si Cooperare in Europa (C.S.C.E.), in obligatii juridice.

Abordari si concepte fundamentale

11. Datorita gamei de situatii si probleme diferite care se cer solutionate, s-a optat pentru o conventie-cadru, continind mai ales prevederi de tip programatic, fixind obiective pe care partile se angajeaza sa le urmareasca. Aceste prevederi, care nu vor fi direct aplicabile, lasa statelor interesate o anumita masura discreționara in implementarea obiectivelor pe care acestea s-au angajat sa le atinga, permitindu-le astfel sa ia in considerare conditiile specifice.

12. Trebuie, deopotriva, semnalat faptul ca nici o definitie a notiunii de minoritate nationala nu este continuta in conventia-cadru. S-a decis sa se adopte o abordare pragmatica, bazata pe recunoasterea faptului ca, in acest stadiu, este imposibil sa se ajunga la o definitie apta sa intruneasca sprijinul general al tuturor statelor membre ale Consiliului Europei.

13. Implementarea principiilor enuntate in prezenta conventie-cadru se va face prin legislatia nationala si politici guvernamentale corespunzatoare. Ea nu implica recunoasterea drepturilor colective. Accentul este pus pe protectia persoanelor apartinand minoritatilor nationale, care isi pot exercita drepturile in mod individual si in comun cu altii (vezi art. 3 paragraful 2). In aceasta privinta, conventia-cadru urmeaza abordarea textelor adoptate de alte organizatii internationale.

Structura conventiei-cadru

14. In afara preambulului, conventia-cadru contine o parte operativa, impartita in cinci titluri.

15. Titlul I contine prevederi care stipuleaza, de o maniera generala, anumite principii fundamentale, care pot servi la elucidarea celorlalte dispozitii substantiale din conventia-cadru.

16. Titlul II contine un catalog de principii specifice.

17. Titlul III contine prevederi referitoare la monitorizarea implementarii conventiei-cadru.

18. Titlul IV contine diverse prevederi referitoare la interpretarea si aplicarea conventiei-cadru.

19. Titlul V contine clauzele finale, bazate pe clauzele finale-model pentru conventiile si acordurile incheiate in cadrul Consiliului Europei.

Comentariu asupra prevederilor conventiei-cadru

Preambul

20. Preambulul enunta ratiunile pentru elaborarea prezentei conventii-cadru si explica unele preocupari de baza ale autorilor sai. Cuvintele introductive indica deja ca acest instrument poate fi semnat si ratificat de statele care nu sint membre ale Consiliului Europei (vezi art. 27).

21. Preambulul se refera la obiectivul statutar al Consiliului Europei si la una dintre metodele prin care acest obiectiv trebuie urmarit: salvagardarea si dezvoltarea drepturilor omului si libertatilor fundamentale.

22. Se face, de asemenea, referire la Declaratia de la Viena a sefilor de stat si de guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei, document care a pus bazele prezentei conventii-cadru (vezi si paragraful 5 de mai sus). In fapt, textul preambulului se inspira, intr-o larga masura, din declaratie, in special in anexa nr. II. Acelasi lucru este valabil si in privinta optiunii privind angajamentele incluse in titlurile I si II ale conventiei-cadru.

23. Preambulul mentioneaza, de o maniera neexhaustiva, trei alte surse de inspiratie pentru continutul conventiei-cadru: Conventia europeana a drepturilor omului (C.E.D.O.) si instrumentele Natiunilor Unite si ale C.S.C.E., care contin angajamente referitoare la protectia minoritatilor nationale.

24. Preambulul reflecta preocuparea Consiliului Europei si a statelor membre ale acestuia fata de punerea in pericol a existentei minoritatilor nationale si se inspira din art. 1 paragraful 1 al Declaratiei Natiunilor Unite asupra drepturilor persoanelor apartinand minoritatilor nationale sau etnice, religioase si lingvistice (Rezolutia nr. 47/135 adoptata de Adunarea Generala la 18 decembrie 1992).

25. Deoarece conventia-cadru este deopotriva deschisa statelor care nu sint membre ale Consiliului Europei si in vederea asigurarii unei abordari complete, s-a decis includerea anumitor principii din care decurg drepturi si libertati deja garantate in C.E.D.O. si in protocoalele sale aditionale (vezi, de asemenea, in legatura cu aceasta, art. 23 din conventia-cadru).

26. Referirea la conventiile si declaratiile Natiunilor Unite reaminteste lucrarile intreprinse pe plan universal, de pilda in cadrul Pactului referitor la drepturile civile si politice (art. 27) si in Declaratia asupra drepturilor persoanelor apartinand minoritatilor nationale sau etnice, religioase si lingvistice. Cu toate

acestea, respectiva referinta nu se extinde cu privire la vreo definitie a unei minoritati nationale, care ar putea fi continuta in aceste texte.

27. Referirea la angajamentele C.S.C.E. pertinente reflecta dorinta exprimata in anexa nr. II la Declaratia de la Viena de a determina Consiliul Europei sa se angajeze sa transforme, in masura cea mai larga posibila, aceste angajamente politice in obligatii juridice. Documentul de la Copenhaga, in special, a furnizat orientari pentru redactarea conventiei-cadru.

28. Penultimul paragraf din preambul enunta principalul obiectiv al conventiei-cadru: asigurarea protectiei efective a minoritatilor nationale si a drepturilor persoanelor apartinand acestor minoritati. El subliniaza, de asemenea, faptul ca protectia efectiva trebuie asigurata in cadrul statului de drept, respectandu-se integritatea teritoriala si suveranitatea nationala a statelor.

29. Scopul paragrafului ultim este de a indica faptul ca dispozitiile prezentei conventii-cadru nu sint direct aplicabile. Acesta nu vizeaza dreptul si practica partilor in materie de incorporare a tratatelor internationale in ordinea juridica interna.

TITLUL I

ART. 1

30. Scopul principal al art. 1 este acela de a specifica ca protectia minoritatilor nationale, care formeaza o parte integranta a protectiei drepturilor omului, nu intra in domeniul rezervat al statelor. Precizarea ca aceasta protectie "face parte integranta din protectia internationala a drepturilor omului" nu confera in nici un fel vreo competenta de interpretare a prezentei conventii-cadru organelor instituite prin C.E.D.O.

31. Articolul se refera la protectia minoritatilor nationale ca atare si la drepturile si libertatile persoanelor apartinand unor astfel de minoritati. Aceasta distinctie si diferenta in formulare indica in mod clar faptul ca nu se are in vedere recunoasterea de drepturi colective minoritatilor nationale (vezi, de asemenea, comentariul la art. 3). Partile recunosc, totusi, faptul ca protectia unei minoritati nationale poate fi obtinuta prin protectia drepturilor persoanelor apartinand unei astfel de minoritati.

ART. 2

32. Acest articol enunta un set de principii guvernind aplicarea conventiei-cadru. El se inspira, intre altele, din Declaratia Natiunilor Unite asupra principiilor de drept international privind relatiile amicale si cooperarea dintre state, conforma Cartei Natiunilor Unite (Rezolutia Adunarii Generale nr. 2625 (XXV) din 24 octombrie 1970). Principiile mentionate in aceasta prevedere au o natura generala, dar au relevanta aparte pentru domeniul acoperit de conventia-cadru.

ART. 3

33. Acest articol contine doua principii distincte, dar legate intre ele, prevazute in doua paragrafe distincte.

Paragraful 1

34. Paragraful 1 garanteaza, in primul rind, oricarei persoane apartinand unei minoritati nationale libertatea sa aleaga daca sa fie tratata sau nu ca atare. Aceasta dispozitie lasa fiecarei asemenea persoane optiunea de a decide daca doreste sau nu sa beneficieze de protectia decurgind din principiile conventiei-cadru.

35. Acest paragraf nu implica dreptul vreunui individ de a alege arbitrar sa apartina oricarei minoritati nationale. Alegerea subiectiva a individului este inseparabil legata de criteriile obiective, relevante pentru identitatea persoanei.

36. Paragraful 1 prevede, in plus, ca nici un dezavantaj nu trebuie sa rezulte din libera optiune pe care o garanteaza, ori din exercitiul drepturilor legate de aceasta. Aceasta prevedere are drept obiectiv sa asigure ca beneficiul libertatii de alegere nu va face nici obiectul unor atingeri indirecte.

Paragraful 2

37. Paragraful 2 prevede ca drepturile si libertatile decurgind din principiile conventiei-cadru pot fi exercitate individual sau in comun cu altii. El recunoaste, astfel, posibilitatea exercitarii in comun a acestor drepturi si libertati, ceea ce este distinct de notiunea drepturi colective. Termenul altii trebuie inteles in cel mai larg sens posibil, incluzind persoane apartinand aceleiasi minoritati nationale, altei minoritati nationale ori majoritatii.

TITLUL II

ART. 4

38. Scopul acestui articol este sa asigure aplicabilitatea principiilor egalitatii si nediscriminarii pentru persoanele apartinand minoritatilor nationale. Dispozitiile acestui articol trebuie interpretate in contextul prezentei conventii-cadru.

Paragrafele 1 si 2

39. Paragraful 1 exprima de maniera clasica cele doua principii. Paragraful 2 subliniaza ca promovarea egalitatii depline si efective intre persoanele apartinand unei minoritati nationale si cele apartinand majoritatii poate impune adoptarea, de catre parti, de masuri speciale, care tin seama de conditiile specifice persoanelor respective. Astfel de masuri trebuie sa fie adecvate, adica sa fie in conformitatea cu principiul proportionalitatii, pentru a evita incalcarea drepturilor altora, precum si discriminarea altora. Acest principiu impune, printre alte lucruri, ca aceste masuri sa nu fie extinse, in timp si sfera de aplicare, dincolo de ceea ce este necesar in vederea realizarii obiectivului egalitatii depline si efective.

40. Nici o prevedere distincta, care sa trateze in mod special principiul sanselor egale, nu a fost inclusa in conventia-cadru. O astfel de includere nu a fost considerata necesara, din moment ce principiul este deja implicat in paragraful 2 al acestui articol. Dat fiind principiul nediscriminarii enuntat in paragraful 1, aceeași abordare a fost considerata valabila si pentru libertatea de miscare.

Paragraful 3

41. Scopul paragrafului 3 este acela de a exprima clar faptul ca masurile la care se face referire in paragraful 2 nu trebuie considerate ca aducind atingere principiilor egalitatii si nediscriminarii. Obiectivul sau este de a asigura persoanelor apartinand minoritatilor nationale egalitatea efectiva cu persoanele apartinand majoritatii.

ART. 5

42. Acest articol vizeaza, in esenta, sa asigure ca persoanele apartinand minoritatilor nationale pot sa-si mentina si sa-si dezvolte cultura lor si pot sa-si pastreze identitatea.

Paragraful 1

43. Paragraful 1 contine o obligatie de a promova conditiile necesare in aceasta privinta. El enumera elemente esentiale pentru identitatea unei minoritati nationale. Aceasta dispozitie nu implica faptul ca orice diferenta etnica, culturala, lingvistica ori religioasa conduce in mod necesar la crearea de minoritati nationale (vezi, sub acest aspect, Raportul intilnirii la nivel de experti de la Geneva, din 1991, sectiunea a II-a, paragraful 4).

44. Referinta la traditii nu implica aprobarea ori acceptarea unor practici contrare dreptului national sau standardelor internationale. Practicile traditionale isi gasesc limitele in exigentele ordinii publice.

Paragraful 2

45. Scopul paragrafului 2 este acela de a proteja persoanele apartinand minoritatilor nationale impotriva asimilarii contrare vointei lor. Acesta nu interzice asimilarea voluntara.

46. Paragraful 2 nu impiedica partile sa adopte masuri in cadrul politicii lor generale de integrare. El recunoaste, astfel, importanta coeziunii sociale si reflecta dorinta, exprimata in preambul, de a vedea in diversitatea culturala o sursa, ca si un factor, nu de divizare, ci de imbogatire a fiecărei societati.

ART. 6

47. Acest articol este expresia preocuparilor afirmate in anexa nr. III la Declaratia de la Viena (Declaratia si Planul de actiune asupra combaterii rasismului, xenofobiei, antisemitismului si intolerantei).

Paragraful 1

48. Paragraful 1 subliniaza spiritul de toleranta si dialogul intercultural si indica importanta promovarii, de catre parti, a respectului reciproc, intelegerii si cooperarii intre toti cei care traiesc pe teritoriul lor. Domeniile educatiei, culturii si mediilor de informare sint mentionate in mod special, intrucit sint relevante, in mod particular, pentru atingerea acestor obiective.

49. In vederea intaririi coeziunii sociale, obiectivul acestui paragraf consta, intre altele, in promovarea tolerantei si a dialogului intercultural, prin eliminarea barierelor dintre persoanele apartinand grupurilor etnice, culturale, lingvistice si religioase, incurajandu-se organizatiile si miscarile interculturale, care cauta sa promoveze respectul si intelegerea reciproca si sa integreze aceste persoane in societate, in conditiile pastrarii identitatii lor.

Paragraful 2

50. Aceasta dispozitie se inspira din paragraful 40.2 al Documentului C.S.C.E. de la Copenhaga. Obligatia respectiva vizeaza protejarea tuturor persoanelor care pot fi victime ale amenintarilor ori actelor de discriminare, ale ostilitatii sau violentei, indiferent de sursa unor astfel de amenintari sau acte.

ART. 7

51. Scopul acestui articol este sa garanteze respectul pentru dreptul oricarei persoane apartinand unei minoritati nationale la libertatile fundamentale acolo mentionate. Aceste libertati au, desigur, natura universala, adica ele se aplica tuturor persoanelor, indiferent daca apartin unei minoritati nationale sau nu (vezi, de exemplu, dispozitiile corespondente ale art. 9, 10 si 11 din C.E.D.O.), dar ele sint in mod

particular pertinente protecției minorităților naționale. Pentru noțiunile mai sus menționate în comentariul asupra preambulului, s-a decis includerea anumitor angajamente care figurează deja în C.E.D.O.

52. Această prevedere poate implica pentru părți anumite obligații pozitive pentru protejarea libertăților menționate împotriva unor încălcări care nu rezultă din acțiuni ale statului. Posibilitatea ca astfel de obligații pozitive să decurgă din C.E.D.O. a fost recunoscută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

53. Anumite libertăți consacrate în art. 7 sunt dezvoltate în art. 8 și 9.

ART. 8

54. Acest articol conține reguli mai detaliate pentru protecția libertății religioase decât art. 7. El combină mai multe elemente din paragrafele 32.2, 32.3 și 32.6 ale Documentului C.S.C.E. de la Copenhaga într-o singură dispoziție. Desigur, această libertate se aplică tuturor persoanelor și de care trebuie să beneficieze și persoanele aparținând unei minorități naționale, conform art. 4. Data fiind importanța acestei libertăți în prezentul context, a părut în mod special oportun să i se dea o atenție aparte.

ART. 9

55. Acest articol conține reguli mai detaliate pentru protecția libertății de expresie decât art. 7.

Paragraful 1

56. Prima propoziție a acestui paragraf are drept model cea de-a doua propoziție a art. 10 paragraful 1 din C.E.D.O. Deși propoziția se referă în special la libertatea de a primi și a comunica informații și idei în limba minoritară, ea implică totodată libertatea de a primi și comunica informații și idei în limba majorității sau altele.

57. A doua propoziție a acestui paragraf conține aranjamentul de a asigura ca, în accesul la mijloacele de informare, nu se vor produce discriminări. Expresia în cadrul sistemului lor legal a fost inserată în vederea respectării dispozițiilor constituționale care pot limita măsura în care o parte poate reglementa accesul la mijloacele de informare.

Paragraful 2

58. Acest paragraf are drept model cea de-a treia propoziție a art. 10 paragraful 1 din C.E.D.O.

59. Regimul de autorizare a întreprinderilor de radio sonor, televiziune sau cinema trebuie să fie nediscriminatoriu și să fie bazat pe criterii obiective. Includerea acestor condiții, care nu sunt expres menționate în cea de-a treia propoziție a art. 10 paragraful 1 din C.E.D.O., a fost considerată importantă pentru un instrument destinat să protejeze persoanele aparținând minorităților naționale.

60. Cuvintele radio sonor, care apar deopotrivă în paragraful 3 al acestui articol, nu figurează în fraza corespondentă din art. 10 paragraful 1 din C.E.D.O. Acestea nu fac decât să reflecte terminologia modernă și nu implică nici o diferență de substanță față de art. 10 din C.E.D.O.

Paragraful 3

61. Prima frază a acestui paragraf, care tratează înființarea și utilizarea mijloacelor de informare scrisă, conține un angajament esențialmente negativ, în timp ce fraza a doua, formulată de o manieră mai flexibilă, pune accentul asupra unei obligații pozitive în domeniul radioului sonor și al televiziunii (de exemplu, atribuirea de frecvențe). Această distincție ține de relativă penurie a frecvențelor disponibile și de necesitatea reglementării în domeniul radiodifuziunii. Nu a fost operată o referință explicită la dreptul persoanelor aparținând unei minorități naționale de a căuta fonduri pentru crearea de mijloace de informare, întrucât acest drept a fost considerat de la sine înțeles.

Paragraful 4

62. Acest paragraf subliniază necesitatea măsurilor speciale, destinate atât facilitării accesului persoanelor aparținând minorităților naționale la mijloacele de informare, cât și promovării toleranței și pluralismului cultural. Expresia măsurii adecvate a fost utilizată pentru rațiunile indicate în comentariul art. 4 paragraful 2 (vezi paragraful 39), unde aceasta este, de asemenea, întrebuintată. Acest paragraf completează angajamentul care figurează în ultima frază a art. 9 paragraful 1. Măsurile vizate prin acest paragraf ar putea consta, de pildă, în alocarea de fonduri pentru difuzarea de emisiuni sau producerea de programe tratând probleme care interesează minoritățile și/sau de natură să permită dialogul între grupuri, ori să încurajeze, sub rezerva principiului independenței editoriale, editorii și radiodifuzorii să permită minorităților naționale accesul la mijloacele lor de informare.

ART. 10

Paragraful 1

63. Recunoașterea dreptului oricărei persoane aparținând unei minorități naționale de a folosi liber și fără ingerință limba sa minoritară este deosebit de importantă. Într-adevăr, folosirea limbii minoritare constituie pentru aceste persoane unul dintre mijloacele principale pentru afirmarea și păstrarea identității. Ea este deopotrivă un mijloc de exercitare a libertății de expresie pentru aceste persoane. În public semnifică, de

exemplu, într-un loc public, în exterior, în prezența altor persoane, dar nu vizează, în nici un caz, relațiile cu autoritățile publice, care fac obiectul paragrafului 2 al acestei prevederi.

Paragraful 2

64. Aceasta prevedere nu reglementează toate relațiile dintre indivizii aparținând unei minorități naționale și autoritățile publice. Într-adevăr, nu sînt vizate decît autoritățile administrative. Acest din urmă termen trebuie totuși înțeles în sens larg, ca înglobînd, de pildă, instituția ombudsman-ului. Ținînd seama de posibilele dificultăți de ordin financiar, administrativ, îndeosebi în domeniul militar și tehnic, legate de folosirea limbii minoritare în raporturile dintre persoanele aparținînd minorităților naționale și autoritățile administrative, aceasta prevedere a fost formulată de o manieră foarte flexibilă, lăsînd partilor o importanță marjă de apreciere.

65. O dată întrunite cele două condiții din paragraful 2, partile vor depune eforturi pentru asigurarea, în măsura posibilului, a folosirii unei limbi minoritare în raporturile cu autoritățile administrative. Existența unei "nevoi reale" se evaluează de către respectivul stat, pe baza unor criterii obiective. Deși statele contractante trebuie să depună toate eforturile în vederea aplicării acestui principiu, formularea în măsura posibilului indică faptul că diverși factori, îndeosebi resursele financiare ale părții respective, pot fi luați în considerare.

66. Obligațiile partilor referitoare la folosirea limbii minoritare nu afectează, în nici un fel, statutul limbii sau limbilor oficiale ale țării respective. Mai mult, convenția-cadru, în mod deliberat, nu definește ariile locuite tradițional sau în număr substanțial de persoanele aparținînd minorităților naționale. S-a considerat preferabilă adoptarea unei formulări mai flexibile, care să îngăduie luarea în considerare a condițiilor particulare fiecărei părți. Termenul locuite... tradițional nu se referă la minorități istorice, ci numai la acelea care încă trăiesc în aceeași arie geografică (vezi, de asemenea, art. 11 paragraful 3 și art. 14 paragraful 2).

Paragraful 3

67. Acest paragraf se bazează pe anumite prevederi continuate în art. 5 și 6 ale C.E.D.O. El nu depășește garanțiile continuate în aceste articole.

ART. 11

Paragraful 1

68. Ținînd seama de implicațiile practice ale acestei obligații, prevederea este formulată în așa fel încît să permită partilor să o aplice în lumina propriilor circumstanțe particulare. De exemplu, partile pot folosi alfabetul limbii lor oficiale pentru scrierea numelui lor unei persoane aparținînd unei minorități naționale în forma sa fonetică. Persoanele care au fost forțate să renunțe la numele lor originar (e) ori al (e) caror nume a (au) fost schimbat (e) prin forță ar trebui să aibă posibilitatea de a reveni la acesta (acestea), desigur sub rezerva abuzului de drept și schimbarilor de nume în scopuri frauduloase. Se înțelege că sistemele juridice ale partilor vor respecta, în această privință, principiile internaționale referitoare la protecția minorităților naționale.

Paragraful 2

69. Obligația din acest paragraf privește dreptul individului de a expune "în limba sa minoritară însemne, înscrisuri și alte informații cu caracter privat, vizibile pentru public". Aceasta nu exclude, desigur, posibilitatea de a se cere persoanelor aparținînd minorităților naționale să utilizeze deopotrivă limba oficială și/sau alte limbi minoritare. Expresia cu caracter privat se referă la tot ceea ce nu are caracter oficial.

Paragraful 3

70. Acest articol vizează să încurajeze posibilitatea utilizării și a limbii minoritare pentru denumirile locale, pentru denumirile strazilor și alte indicații topografice destinate publicului. Statele vor putea aplica această dispoziție ținînd seama de condițiile lor specifice și de sistemul lor juridic, inclusiv, atunci cînd este cazul, de acordurile cu alte state. În domeniul acoperit de această prevedere, se înțelege faptul că partile nu sînt supuse nici unui fel de obligație de a încheia acorduri cu alte state. Pe de altă parte, posibilitatea încheierii unor astfel de acorduri nu este exclusă. Este, de asemenea, înțeles că natura juridică obligatorie a acordurilor existente rămîne neschimbată. Aceasta prevedere nu implică nici o recunoaștere oficială a denumirilor locale în limbile minoritare.

ART. 12

71. Acest angajament vizează să promoveze, într-o perspectivă intelectuală (vezi art. 6 paragraful 1), cunoașterea culturii, a istoriei, a limbii și a religiei, deopotrivă ale minorităților naționale și ale majorității. Obiectivul este acela de a crea un climat de toleranță și de dialog, astfel după cum se menționează în preambulul convenției-cadru și în anexa nr. II la Declarația de la Viena a sefilor de stat și de guvern. Lista conținută în cel de-al doilea paragraf nu este exhaustivă, iar cuvintele acces la manualele școlare includ

publicarea de manuale scolare si achizitionarea lor din alte tari. Angajamentul de promovare a egalitatii de sanse in accesul la educatie, la toate nivelurile, pentru persoanele apartinand minoritatilor nationale reflecta o preocupare exprimata in Declaratia de la Viena.

ART. 13

Paragraful 1

72. Angajamentul partilor de a recunoaste persoanelor apartinand minoritatilor nationale dreptul de a crea si de a administra propriile institutii private de invatamint si de formare este formulat sub rezerva sistemului lor educativ, in special a reglementarii din materia invatamintului obligatoriu. Institutiile vizate in acest paragraf vor putea fi supuse acelorasi controale ca si celelalte institutii, in special in ceea ce priveste calitatea invatamintului. Conditii de invatamint o data indeplinite, este important ca diplomele acordate sa fie recunoscute oficial. Legislatia nationala relevanta trebuie sa se bazeze pe criterii obiective si sa respecte principiul nediscriminarii.

Paragraful 2

73. Exerciitiul dreptului vizat prin paragraful 1 nu implica nici o obligatie financiara in sarcina partii respective, dar nici nu exclude posibilitatea unei astfel de contributii.

ART. 14

Paragraful 1

74. Angajamentele partilor de a recunoaste oricarei persoane apartinand unei minoritati nationale dreptul de a invata limba sa minoritara priveste unul dintre principalele mijloace prin care aceste persoane isi pot afirma si pastra identitatea. Acest drept nu comporta nici un fel de exceptie. Fara a se aduce atingere principiilor mentionate in paragraful 2, acest paragraf nu implica nici o obligatie pozitiva, in special de natura financiara, pentru stat.

Paragraful 2

75. Aceasta dispozitie se refera la invatarea limbii minoritare si la invatamintul in aceasta limba. Recunoscind posibilele dificultati financiare, administrative si tehnice, legate de invatarea ori educatia in limbile minoritare, aceasta prevedere a fost formulata foarte flexibil, lasind partilor o marja importanta de apreciere. Obligatia de a face eforturi pentru a asigura invatarea ori educatia in limbile minoritare este supusa mai multor conditii: in special, trebuie sa existe o "cerere suficienta" din partea persoanelor apartinand respectivelor minoritati nationale. Formularea in masura posibilului indica faptul ca o astfel de educatie depinde de resursele de care dispune partea interesata.

76. Textul evita in mod deliberat sa defineasca termenul de cerere suficienta, ceea ce reprezinta formularea flexibila, permitind partilor sa tina seama de conditiile particulare ale tarilor lor. Partile au latitudinea de a alege mijloacele si aranjamentele pentru asigurarea unei astfel de educatii, tinind seama de particularitatile sistemului lor educational.

77. Alternativele la care se refera acest paragraf "... posibilitati corespunzatoare de invatare a limbii lor minoritare ori de a primi o educatie in aceasta limba" nu se exclud reciproc. Chiar daca art. 14 paragraful 2 nu obliga statele sa le infaptuiasca pe ambele, formularea nu impiedica statele parti sa asigure atit invatarea limbii minoritare, cit si educatia in limba minoritara. Educatia bilingva poate reprezenta unul dintre mijloacele de realizare a obiectivului urmarit prin aceasta prevedere. Obligatia decurgind din aceasta dispozitie ar putea fi extinsa la educatia prescolara.

Paragraful 3

78. Posibilitatile de predare a limbii minoritare sau de primire a unei educatii in aceasta limba nu aduc atingere invatarii limbii oficiale, ori educatiei in aceasta limba. Intr-adevar, cunoasterea limbii oficiale constituie un factor al coeziunii si integrarii sociale.

79. Statele in care exista mai mult decit o limba oficiala vor reglementa problemele specifice pe care aplicarea acestei dispozitii le va antrena.

ART. 15

80. Acest articol solicita partilor sa creeze conditiile necesare efectivei participari a persoanelor apartinand minoritatilor nationale la viata culturala, sociala si economica si la treburile publice, in special la acelea care le privesc direct. El are drept obiectiv primordial sa incurajeze egalitatea reala intre persoanele apartinand minoritatilor nationale si cele care fac parte din majoritate. In vederea crearii conditiilor necesare unei astfel de participari a persoanelor apartinand minoritatilor nationale, partile ar putea promova - in cadrul sistemului lor constitutional -, intre altele, urmatoarele masuri:

- consultarea cu aceste persoane, prin intermediul unor proceduri corespunzatoare, si, in special, prin intermediul institutiilor reprezentative ale acestora, atunci cind partile au in vedere adoptarea de masuri legislative ori administrative care le-ar putea afecta direct;

- implicarea acestor persoane in pregatirea, aplicarea si evaluarea planurilor si a programelor de dezvoltare nationale si regionale, care le-ar putea afecta direct;
- elaborarea de studii, in cooperare cu aceste persoane, pentru evaluarea posibilului impact al activitatilor de dezvoltare proiectate asupra lor;
- participarea efectiva a persoanelor apartinand minoritatilor nationale la procesele de luare a deciziilor si la organele alese, la nivel national si local;
- forme descentralizate si locale de administratie.

ART. 16

81. Scopul acestui articol este acela de a oferi o protectie impotriva masurilor care modifica proportiile populatiei din ariile locuite de persoane apartinand minoritatilor nationale si care vizeaza restringerea drepturilor si libertatilor decurgind din prezenta conventie-cadru. Exemple de astfel de masuri ar putea fi exproprierea, evacuarea si expulzarile, ori redesenarea delimitarilor administrative in vederea restringerii unor astfel de drepturi si libertati ("gerrymandering").

82. Articolul interzice numai masurile care vizeaza restringerea drepturilor si libertatilor decurgind din prezenta conventie-cadru. S-a considerat imposibila extinderea interdictiei pentru masuri care au drept efect restringerea unor astfel de drepturi si libertati, din moment ce, uneori, astfel de masuri pot fi pe deplin justificate si legitime. Un exemplu il poate constitui mutarea locuitorilor unei asezari in vederea construirii unui baraj.

ART. 17

83. Acest articol cuprinde doua angajamente importante pentru mentinerea si dezvoltarea culturii persoanelor apartinand unei minoritati nationale si pentru pastrarea identitatii lor (vezi, de asemenea, art. 5 paragraful 1). Primul paragraf trateaza dreptul de a stabili si a mentine contacte libere si pasnice peste frontiere, in timp ce al doilea paragraf protejeaza dreptul de a participa la activitatile organizatiilor neguvernamentale (vezi, de asemenea, in aceasta privinta, prevederile referitoare la libertatea de intrunire si asociere din art. 7).

84. Prevederile acestui articol se bazeaza, in buna masura, pe paragrafele 32.4 si 32.6 din Documentul C.S.C.E. de la Copenhaga. Nu a fost considerata necesara includerea unei prevederi explicite asupra dreptului de a stabili si mentine contacte in cadrul teritoriului unui stat, apreciindu-se ca aspectul este corespunzator acoperit prin alte dispozitii din conventia-cadru, indeosebi de art. 7, in ceea ce priveste libertatea de intrunire si de asociere.

ART. 18

85. Acest articol incurajeaza partile sa incheie, in afara de instrumentele internationale deja existente, acolo unde conditiile specifice o justifica, acorduri bilaterale si multilaterale pentru protectia minoritatilor nationale. Articolul stimuleaza, de asemenea, cooperarea transfrontaliera. Dupa cum se subliniaza in Declaratia de la Viena si in anexa nr. II la aceasta, astfel de acorduri si cooperarea respectiva sint importante pentru promovarea tolerantei, prosperitatii, stabilitatii si pacii.

Paragraful 1

86. Acordurile bilaterale si multilaterale vizate prin acest paragraf ar putea fi incheiate, de exemplu, in domeniile culturii, educatiei si informatiei.

Paragraful 2

87. Acest paragraf indica importanta cooperarii transfrontaliere. Schimbul de informatii si de experienta intre state constituie un important instrument pentru promovarea intelegerii si increderii reciproce. In special, cooperarea transfrontaliera prezinta avantajul de a permite adaptarea aranjamentelor la dorintele si trebuintele respectivelor persoane.

ART. 19

88. Acest articol prevede posibilitatea limitarilor, restrictiilor sau a derogarilor. Atunci cind angajamentele incluse in prezenta conventie-cadru au un echivalent in alte instrumente juridice internationale, indeosebi in C.E.D.O., sint permise numai limitarile, restrictiile ori derogarile prevazute in acele instrumente. Atunci cind angajamentele enuntate in prezenta conventie-cadru nu au un echivalent in alte instrumente juridice internationale (cum ar fi C.E.D.O.), sint pertinente respectivelor angajamente.

TITLUL III

ART. 20

89. Persoanele apartinand minoritatilor nationale li se cere sa respecte Constitutia nationala si legislatia nationala. Cu toate acestea, in mod cert, respectiva referire la legislatia nationala nu indreptateste partile sa ignore prevederile conventiei-cadru. Persoanele apartinand minoritatilor nationale trebuie, de asemenea, sa respecte drepturile altora. In aceasta privinta, se poate face referire la situatiile in care persoanele apartinand

minoritatilor nationale reprezinta o minoritate la nivel national, dar alcatuiesc majoritatea intr-o anumita zona a statului.

ART. 21

90. Aceasta dispozitie subliniaza importanta principiilor fundamentale ale dreptului international si specifica faptul ca protectia persoanelor apartinand minoritatilor nationale trebuie sa fie conforma acestor principii.

ART. 22

91. Aceasta prevedere, bazata pe art. 60 din C.E.D.O., enunta un principiu bine cunoscut. Obiectivul consta in a asigura persoanelor apartinand minoritatilor nationale beneficiul oricarei legislatii relevante din domeniul drepturilor omului, nationale ori internationale, care le este mai favorabila.

ART. 23

92. Aceasta dispozitie trateaza despre raportul dintre conventia-cadru si conventia europeana a drepturilor omului, la care se face referire si in preambul. Conventia-cadru nu poate, in nici o circumstanta, sa modifice drepturile si libertatile garantate prin Conventia europeana a drepturilor omului. Pe de alta parte, drepturile si libertatile enuntate in conventia-cadru, care fac obiectul unei prevederi corespondente din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale, trebuie interpretate in conformitate cu aceasta din urma.

TITLUL IV

ART. 24-26

93. In vederea urmarii aplicarii conventiei-cadru, Comitetul Ministrilor este insarcinat sa vegheze la transpunerea in practica a acesteia de catre partile contractante. Comitetul Ministrilor va fixa modalitatea de participare la mecanismul de supraveghere a aplicarii de catre partile care nu sint membre ale Consiliului Europei.

94. Fiecare parte va transmite secretarului general, pe o baza periodica si ori de cite ori Comitetul Ministrilor o solicita, informatii relevante pentru aplicarea prezentei conventii-cadru. Secretarul general va transmite aceste informatii Comitetului Ministrilor. Totusi, primul raport, al carui scop este de a furniza informatii complete asupra masurilor legislative si de alta natura adoptate de catre parti pentru a pune in aplicare angajamentele enuntate in conventia-cadru, trebuie depus intr-un interval de un an de la data intrarii in vigoare a conventiei-cadru in privinta respectivei parti. Scopul rapoartelor ulterioare va fi acela de completare a informatiilor cuprinse in primul raport.

95. In vederea asigurarii eficientei urmaririi aplicarii conventiei-cadru, se prevede crearea unui comitet consultativ. Sarcina acestui comitet consultativ va fi aceea de a asista Comitetul Ministrilor in evaluarea adecvarii masurilor adoptate de catre o parte pentru a pune in aplicare principiile enuntate in conventia-cadru.

96. Comitetul Ministrilor este cel care va fixa, intr-un interval de un an de la intrarea in vigoare a conventiei-cadru, compunerea si procedurile comitetului consultativ, ai carui membri trebuie sa aiba o experienta recunoscuta in domeniul protectiei minoritatilor nationale.

97. Urmarirea aplicarii prezentei conventii-cadru se va face, in masura posibilului, in conditii de transparenta. In aceasta privinta, ar fi recomandabila luarea in considerare a posibilitatii de publicare a rapoartelor si a altor texte rezultate din aceasta monitorizare.

TITLUL V

98. Dispozitiile finale continute in art. 27-32 sint fondate pe clauzele finale-model pentru conventiile si acordurile incheiate in cadrul Consiliului Europei. Nu a fost inclus nici un articol privind rezervele; rezerve pot fi formulate in masura in care acestea sint permise de dreptul international. Cu exceptia art. 27 si 29, articolele din acest titlu nu necesita vreun comentariu deosebit.

ART. 27 si 29

99. Conventia-cadru este deschisa pentru semnare de catre statele membre ale Consiliului Europei si, la initiativa Comitetului Ministrilor, de catre alte state. Aceste prevederi tin seama de Declaratia de la Viena, potrivit careia conventia-cadru trebuie sa fie deschisa spre semnare deopotriva statelor care nu sint membre (vezi anexa nr. II la Declaratia de la Viena a Intilnirii la nivel inalt a Consiliului Europei).